EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 26.2.2019.
COM(2019) 95 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par Ūdens pamatdirektīvas (2000/60/EK) un Plūdu direktīvas (2007/60/EK) īstenošanu

Otrie upes baseina apsaimniekošanas plāni
Pirmie plūdu riska pārvaldības plāni

{SWD(2019) 30 final} - {SWD(2019) 31 final} - {SWD(2019) 32 final} -
{SWD(2019) 33 final} - {SWD(2019) 34 final} - {SWD(2019) 35 final} -
{SWD(2019) 36 final} - {SWD(2019) 37 final} - {SWD(2019) 38 final} -
{SWD(2019) 39 final} - {SWD(2019) 40 final} - {SWD(2019) 41 final} -
{SWD(2019) 42 final} - {SWD(2019) 43 final} - {SWD(2019) 44 final} -
{SWD(2019) 45 final} - {SWD(2019) 46 final} - {SWD(2019) 47 final} -
{SWD(2019) 48 final} - {SWD(2019) 49 final} - {SWD(2019) 50 final} -
{SWD(2019) 51 final} - {SWD(2019) 52 final} - {SWD(2019) 53 final} -
{SWD(2019) 54 final} - {SWD(2019) 55 final} - {SWD(2019) 56 final} -
{SWD(2019) 57 final} - {SWD(2019) 58 final} - {SWD(2019) 59 final} -
{SWD(2019) 60 final} - {SWD(2019) 61 final} - {SWD(2019) 62 final} -
{SWD(2019) 63 final} - {SWD(2019) 64 final} - {SWD(2019) 65 final} -
{SWD(2019) 66 final} - {SWD(2019) 67 final} - {SWD(2019) 68 final} -
{SWD(2019) 69 final} - {SWD(2019) 70 final} - {SWD(2019) 71 final} -
{SWD(2019) 72 final} - {SWD(2019) 73 final} - {SWD(2019) 74 final} -
{SWD(2019) 75 final} - {SWD(2019) 76 final} - {SWD(2019) 77 final} -
{SWD(2019) 78 final} - {SWD(2019) 79 final} - {SWD(2019) 80 final} -
{SWD(2019) 81 final} - {SWD(2019) 82 final} - {SWD(2019) 83 final} -
{SWD(2019) 84 final}

1. IEVADS

Ūdens ir neatsverams dzīvībai un līdz ar to arī sabiedrībai un ekonomikai. Ilgtspējīgai ūdens resursu apsaimniekošanai būs liela nozīme, lai ļautu cilvēcei pielāgoties tās izmainītajai videi un palīdzētu izvairīties no globālās temperatūras celšanās par vairāk nekā 1,5°C[1]. Šā svarīgā resursa apsaimniekošanai vairāk nekā jebkad nepieciešama patiesi integrēta pieeja, kas ņemtu vērā vides, sociālos, ekonomiskos un veselības aspektus.

Šajā piektajā īstenošanas ziņojumā ir izklāstīts Ūdens pamatdirektīvas[2] (ŪPD) un Plūdu direktīvas[3] (PD) īstenošanas stāvoklis, balstoties uz Komisijas izvērtējumu par dalībvalstu izstrādātajiem un iesniegtajiem otrajiem upes baseina apsaimniekošanas plāniem (UBAP) un pirmajiem plūdu riska pārvaldības plāniem (PRPP) 2015.–2021. gadam. Šo ziņojumu paredz attiecīgi ŪPD 18. pants un PD 16. pants, un tas ir arī atbilde uz Gruntsūdeņu direktīvas 11. pantu.

2000. gadā ieviestā ŪPD nodrošina ekonomisko un ekoloģisko aspektu pilnīgu integrēšanu ūdens kvalitātes un kvantitātes pārvaldībā. Tās galvenais mērķis ir līdz 2015. gadam panākt labu stāvokli vairāk nekā 111 000 virszemes ūdensobjektos (piem., upēs, ezeros, piekrastes ūdeņos) un vairāk nekā 13 000 gruntsūdeņu objektos ES teritorijā. Tomēr ŪPD pieļauj 2015. gada termiņa pagarināšanu, ja tā nepārsniedz divus papildu ciklus (t. i., pašreizējo 2015.–2021. gada periodu un nākamo 2021.–2027. gada periodu), izņemot gadījumus, kad dabas apstākļi[4] neļauj sasniegt ŪPD mērķus noteiktajā termiņā. "Laba stāvokļa" sasniegšana nozīmē laba virszemes ūdeņu ekoloģiskā un ķīmiskā stāvokļa, kā arī gruntsūdeņu kvantitatīvā un ķīmiskā stāvokļa panākšanu, tā kā tie ir galvenie dzeramā ūdens ieguves avoti.

Ar PD, kas tika ieviesta septiņus gadus vēlāk kā viens no atbildes pasākumiem pēc lielajiem Donavas un Elbas plūdiem 2002. gada vasarā, tiek noteikts regulējums plūdu riska mazināšanai ES. Ņemot vērā plūdu pieaugošo biežumu visā Eiropā, šis mērķis ir nozīmīgāks nekā jebkad. Turpinoties klimata pārmaiņām un izplešoties pilsētām[5], ar plūdu riska pārvaldību saistītā nenoteiktība prasa pastāvīgu uzraudzību un praktisku pielāgošanos, lai zaudējumi būtu pēc iespējas mazāki. Šajā ziņojumā apskatīts līdzšinējais progress, kas sasniegts, balstoties uz pirmajiem PRPP.

Šim ziņojumam ir pievienoti vairāki Komisijas dienestu darba dokumenti, kuros ir gan ES mēroga pārskats, gan atsevišķie dalībvalstu izvērtējumi un kopsavilkumi par starptautisko sadarbību.

[1] Sk. *IPCC* 48. sesijā (2018. gada 6. oktobrī) pieņemto ziņojumu "*Global Warming of 1.5°C*" par 1,5° C un 2° C scenāriju paredzamajām sekām un ietekmi.

[2] 2000/60/EK; papildināta ar Gruntsūdeņu direktīvu (2006/118/EK) un Vides kvalitātes standartu direktīvu (2008/105/EK).

[3] 2007/60/EK.

[4] Piemēram, lēna ekosistēmu atjaunošanās pēc upes atjaunošanas pasākumu īstenošanas vai lēna nitrātu koncentrācijas mazināšanās gruntsūdeņos.

[5] Piemēram, notiekot tādām sociālekonomiskajām izmaiņām kā iespiešanās palienēs.

2. PIEŅEMŠANAS UN ZIŅOŠANAS SITUĀCIJA

Visas dalībvalstis ir apstiprinājušas savus UBAP un PRPP; izņēmums ir Kanāriju salu (Spānija) PRPP[6].

Lai gan salīdzinājumā ar iepriekšējo ziņošanas periodu situācija ir uzlabojusies, daudzas dalībvalstis savus plānus pieņēmušas novēloti (pēc 2015. gada 22. decembra) vai ir nokavējušas ziņošanu Eiropas ūdens informācijas sistēmas (*WISE*) datubāzē (ziņošanai bija jānoslēdzas līdz 2016. gada 22. martam)[7]. Dažkārt kavēšanās ilga divus vai vairāk gadus. Komisija ir ierosinājusi tiesvedību pret dalībvalstīm, kas pārkāpušas juridiskās ziņošanas prasības.

3. OTRO UBAP UN PIRMO PRPP IZVĒRTĒJUMS

UBAP un PRPP ietvertā informācija tika augšupielādēta vienotajā digitālajā repozitorijā *WISE*, kuru uztur Eiropas Vides aģentūra (EVA). Komisija sava vērtējuma pamatošanai izmantoja *WISE* kopā ar informāciju, kas iegūta tieši no valstu un starptautiskajiem UBAP un PRPP.

Īrija, Grieķija un Kanāriju salas (Spānija) nav savlaicīgi *WISE* iesniegušas izvērtēšanai UBAP un PRPP, bet Lietuva un Apvienotā Karaliste (attiecībā uz Gibraltāru) nav iesniegusi PRPP. Tāpēc minētās valstis un reģioni šajā ziņojumā nav aptverti.

Komisija ņēma vērā 2018. gada 20.–21. septembrī Vīnē notikušās Ūdens konferences rezultātus, kas ļāva dažādām ieinteresētajām personām un dalībvalstīm sniegt ieguldījumu tās ziņojumā.

Komisija apsvēra arī Eiropas Parlamenta un Eiropas Savienības Padomes piezīmes pie iepriekšējiem īstenošanas ziņojumiem. Parlaments 2015. gadā pieņēma ar ūdeni saistītu rezolūciju, cita starpā uzsverot ūdens kvalitātes un kvantitātes pārvaldības nozīmību, nepieciešamību pilnībā īstenot ES ūdens jomas tiesību aktus un tos arvien vairāk integrēt citās ES rīcībpolitikās. Tas aicināja dalībvalstis pabeigt un īstenot savus UBAP un nodrošināt attiecīgās informācijas pieejamību tiešsaistē. Tas uzsvēra arī UBAP un PRPP savstarpējās sinerģijas. Padome laikā no 2007. gada līdz 2016. gadam publicēja vairākus secinājumu kopumus[8]. Tā jo īpaši uzsvēra nepieciešamību pilnībā īstenot ES *acquis* ūdens jomā, lai aizsargātu ūdensobjektus no to stāvokļa pasliktināšanās un pakāpeniski sasniegtu labu stāvokli, kā arī aicināja Komisiju un dalībvalstis sadarboties, lai šos centienus labāk integrētu citās attiecīgajās rīcībpolitikās. Jo īpaši attiecībā uz plūdiem Padome atsaucās uz zaļās infrastruktūras un dabīgo ūdensaiztures pasākumu kā plūdu riska mazināšanas līdzekļa izmantošanu. Komisija atbalsta visus minētos apsvērumus un ir apņēmusies attiecīgi rīkoties.

---

[6] Spānija Komisijai paziņoja, ka Gomeras UBAP ir pieņemts 2018. gada 17. septembrī, Tenerifes un Palmas UBAP — 2018. gada 26. novembrī, Fuerteventuras, Lansarotes un Eljerro UBAP — 2018. gada 26. decembrī un Grankanārijas UBAP — 2019. gada 21. janvārī.

[7] Elektroniskās ziņošanas formātu un ziņošanas norādījumus sadarbības procesā, ko sauc par "vienoto īstenošanas stratēģiju" (VĪS), kopīgi izstrādājušas dalībvalstis, ieinteresētās personas un Komisija.

[8] Par ūdens trūkumu un sausumu — 2007. gada 30. oktobrī; par ūdens trūkumu, sausumu un pielāgošanos klimata pārmaiņām — 2010. gada 11. jūnijā; par integrētu plūdu pārvaldību ES — 2011. gada 12. maijā; par ūdens resursu aizsardzību un integrētu ilgtspējīgu ūdens resursu apsaimniekošanu ES un ārpus tās — 2011. gada 21. jūnijā; par Eiropas ūdens resursu aizsardzības konceptuālo plānu — 2012. gada 17. decembrī; par ES diplomātiju ūdens resursu jomā — 2013. gada 22. jūlijā; par ūdens resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu — 2016. gada 17. oktobrī.

4. ŪPD: OTRO UBAP KONSTATĒJUMI

2018. gada jūlijā publicētajā EVA ziņojumā par ūdens stāvokli[9] sniegta detalizēta informācija par Eiropas ūdensobjektu stāvokli, kādu to saskaņā ar ŪPD ir paziņojušas dalībvalstis.

Ziņojums liecina, ka 74 % no ES gruntsūdeņu objektiem līdz šim ir sasnieguši labu ķīmisko stāvokli, no tiem 89 % — labu kvantitatīvo stāvokli.

Situācija virszemes ūdeņu jomā nav tik iepriecinoša: tikai 38 % no tiem ir ar labu ķīmisko stāvokli, tikai 40 % — ar labu ekoloģisko stāvokli vai potenciālu[10]. Stāvokli lielā mērā ietekmē daži atsevišķi piesārņotāji, no kuriem izplatītākais ir dzīvsudrabs[11]. Gan ES, gan starptautiskā līmenī tiek veikti tādi pasākumi dzīvsudraba un citu piesārņotāju emisiju mazināšanai, kuru rezultātā ir panākta stāvokļa uzlabošanās atsevišķu vielu gadījumā.

Salīdzinot ar 2009.–2015. gada ciklu, ir uzlabojies tikai dažu ūdensobjektu stāvoklis. Iemesli varētu būt vēlīna noslodžu identifikācija, efektīvu politikas pasākumu izstrādei nepieciešamais ilgākais laiks, lēnā pasākumu ieviešana, dabas atbildreakcijas laiks pirms pasākumu iedarbošanās, kā arī paaugstinātie kvalitātes standarti un uzlabotais monitorings un ziņošana, kas atklāj, ka ūdensobjekti, kas iepriekš atbilduši "nezināmam stāvoklim", faktiski ir "neapmierinošā stāvoklī".

Kopumā Ūdens pamatdirektīvas īstenošanā ir ieguldīts daudz pūliņu. To pozitīvi ietekmējusi arī labāka citu cieši saistītu ES tiesību aktu īstenošana. Tas jo īpaši attiecas uz Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvu, Nitrātu direktīvu un Rūpniecisko emisiju direktīvu, kā arī uz ES tiesību aktiem par ķimikālijām.

EVA ziņojumā secināts, ka Eiropas ūdensobjekti joprojām ir pakļauti ievērojamām piesārņojuma noslodzēm gan no difūziem (piemēram, lauksaimniecības, transporta infrastruktūras), gan punktveida (piemēram, rūpniecības vai enerģijas ražošanas) avotiem, pārmērīgas ieguves un dažādu cilvēka veiktu darbību izraisītām hidromorfoloģiskajām pārmaiņām.

4.1 Izvērtējums valsts vai reģionālā mērogā

Svarīgs ŪPD mērķu sasniegšanas priekšnoteikums ir pienācīga **pārvaldība** upes baseina līmenī. Šobrīd jau visas dalībvalstis ir iecēlušas (bieži – vairāku veidu) kompetentās iestādes un uzsver, cik svarīga ir šo iestāžu darba savstarpējā koordinācija. Lai apspriestos ar ieinteresētajām personām, dalībvalstis izmantojušas dažādas metodes. Ir izveidotas daudzas pastāvīgas konsultatīvās struktūras. Ir ziņots par gadījumiem, kad apspriešanās ar ieinteresētajām personām noslēgusies ar UBAP projektu grozīšanu, tomēr ne vienmēr ir skaidrs, kā saņemtie pienesumi ietekmējuši pieņemto UBAP.

Dalībvalstīm jāanalizē katram **upes baseina apgabalam (UBA)** raksturīgās iezīmes, izvērtējot cilvēka darbības ietekmi un veicot ūdens izmantošanas ekonomisko analīzi. Šis **raksturojums** jāatjaunina ik pēc sešiem gadiem. Ir jānorāda arī katra ūdensobjekta robežas un atrašanās vieta. Katrā ciklā šis nošķirums ir jāpārbauda un jāatjaunina, paziņojot noslodžu izmaiņas un to ietekmi uz ūdensobjekta stāvokli. Nošķirums ir mainīts aptuveni četros no

[9] https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-water.

[10] Labs ekoloģiskais stāvoklis ir mērķis, kas jāsasniedz stipri pārveidotiem vai mākslīgiem ūdensobjektiem.

[11] Citas izplatītas, noturīgas, bioakumulatīvas un toksiskas vielas, kas izraisa neatbilstību labam ķīmiskam stāvoklim, ir PBDE, tributilalva un daži policikliski aromātiskie ogļūdeņraži (benzo(a)pirēns benzo(g,h,i)perilēns, indeno(1,2,3-cd)pirēns, benzo(b)fluorantēns un benzo(k)fluorantēns).

desmit gadījumiem, bieži vien bez skaidra pamatojuma. Būtisku noslodžu apraksti kopumā ir skaidrāki, jo aprakstīšanas kritēriji ir labāk definēti. Tomēr vēl pastāv uzlabojumu iespējas, jo attiecībā uz lielu daļu ūdensobjektu paziņota nenosakāma antropogēnas izcelsmes ietekme un nezināmu dzinējspēku radītas noslodzes (jo īpaši hidromorfoloģiskās noslodzes).

Ir veikti atsevišķi metodiski uzlabojumi, kas ļauj vieglāk izsekot progresam un datu salīdzināmībai attiecībā uz tā brīža noteikšanu, kad saskaņā ar ŪPD var uzskatīt, ka stipri pārveidots vai mākslīgs ūdensobjekts ir sasniedzis **labu ekoloģisko potenciālu.**

Virszemes ūdensobjektu ekoloģiskā un ķīmiskā stāvokļa monitorings un izvērtējums liecina, ka attiecībā uz mērītajiem parametriem un rezultātu salīdzināmību aina ir daudzveidīga. ES pastāv lielas atšķirības prioritāro vielu[12] monitoringā gan ūdensobjektu procentuālā aptvēruma, gan vielu skaita ziņā. Lielākā daļa dalībvalstu veikušas monitoringu visām prioritārajām vielām, kas identificētas kā izvadītas uz to UBA. Visas dalībvalstis ziņojušas par šo kaitīgo vielu emisijas, izvades un zudumu inventarizāciju, taču tikai dažos gadījumos tā ir pabeigta.

Tas, ka līdz 2018. gada sākumam daudziem ūdensobjektu veidiem nepastāvēja oficiāla kopēja interkalibrēšanas sistēma[13], šajā otrajā ziņošanas ciklā ūdensobjektu salīdzināšanu joprojām dara ļoti sarežģītu.

Tomēr gandrīz visiem ūdensobjektiem ir bijis iespējams noteikt to stāvokli, lielā mērā mazinot iepriekš konstatēto nenoteiktību. Ekoloģiskā stāvokļa monitoringā gan joprojām saglabājas būtiskas nepilnības.

Kopumā katras ūdensobjektu kategorijas kvalitātes elementu monitorings ir labākajā gadījumā sadrumstalots, bieži atkarīgs no dažādu atšķirīgu ūdensobjektu grupēšanas veida un ekspertu viedokļiem, nevis katra attiecīgā ūdensobjekta padziļināta izvērtējuma saskaņā ar attiecīgajiem ŪPD parametriem. Vairāk jādara, lai attiecīgie monitoringa tīkli sasniegtu pietiekamu telpisko aptvērumu un novērtējuma uzticamību.

Gruntsūdeņu objektu kvantitatīvā un ķīmiskā stāvokļa monitorings un izvērtējums ir uzlabojies, lai gan ievērojamā daļā no tiem joprojām nav pienācīgu monitoringa punktu. Šajā sakarā ŪPD papildina Gruntsūdeņu direktīva; tajā konkrēti uzskaitīti attiecīgie piesārņotāji, robežvērtības un tendences ķīmiskā stāvokļa izvērtēšanas vajadzībām. Abas direktīvas darbojas sinerģiski ar citiem ES tiesību aktiem, piemēram, Dzeramā ūdens direktīvu un Nitrātu direktīvu. Ķīmiskā stāvokļa monitorings joprojām ir nepienācīgs, jo daudziem gruntsūdeņu objektiem vai nu netiek veikts pamatparametru monitorings, vai to veic daļēji.

ŪPD 4. pantā paredzētie atbrīvojumi[14] patlaban aptver aptuveni pusi Eiropas ūdensobjektu. Tie galvenokārt attiecas uz dabīgajām ūdenstilpēm, bet arvien biežāk — arī uz stipri pārveidotiem un mākslīgiem ūdensobjektiem līdztekus jauniem fiziskiem pārveidojumiem.

[12] Vides kvalitātes standartu direktīvā minētās vielas, kas rada būtisku risku ūdens videi vai ar tās starpniecību.

[13] Padomes 2018. gada 12. februāra Lēmums (ES) 2018/229.

[14] Direktīvas 4. panta 4. punkts ļauj termiņu, kādā jāsasniedz labs stāvoklis vai potenciāls, pagarināt līdz laikam pēc 2015. gada (kā noteikts 4. panta 1. punktā). Direktīvas 4. panta 5. punkts atļauj sasniegt mazāk stingrus mērķus. Direktīvas 4. panta 6. punkts atļauj ūdenstilpju [ūdensobjektu] stāvokļa īslaicīgu pasliktināšanos. Direktīvas 4. panta 7. punktā ir paredzēti nosacījumi, ar kādiem var tikt atļauta stāvokļa pasliktināšanās vai ŪPD mērķu nesasniegšana attiecībā uz jauniem virszemes ūdenstilpju [ūdensobjektu] fizikālo īpašību pārveidojumiem vai gruntsūdens līmeņa izmaiņām, vai stāvokļa pasliktināšanās no augsta uz labu, kas notikusi jaunu, cilvēka veiktu ilgtspējīgu darbību rezultātā.

Lai gan šo atbrīvojumu pamatošana kopumā ir uzlabojusies, to pastāvīgi plašā izmantošana liecina, ka joprojām jāpieliek lielas pūles, lai līdz 2027. gadam sasniegtu labu stāvokli vai potenciālu. Tomēr atbilstīgi šajā pantā noteiktajām prasībām paziņotie dati liecina, ka dalībvalstīm ir labāk jānodrošina, ka vienam ūdensobjektam piemērotie atbrīvojumi pastāvīgi neizslēdz vai nekavē vides mērķu sasniegšanu citos ūdensobjektos (4. panta 8. punkts), un jāgarantē vismaz citos ES vides aizsardzības tiesību aktos paredzētais aizsardzības līmenis (4. panta 9. punkts).

ŪPD paredz, ka dalībvalstīm ir jāidentificē **pasākumu programma (PP)**[15] laba stāvokļa savlaicīgai sasniegšanai. Galvenie pasākumi attiecībā uz ūdensobjektiem, ko ietekmē **ūdens ieguve**, kopumā ir tikuši definēti, bet to īstenošana Eiropā ir nevienmērīga, tāpēc noslodzes mazinās lēni. Par problēmu var kļūt tas, ka lielākajā daļā dalībvalstu neliela apjoma ieguve tiek atbrīvota no kontroles vai reģistrācijas. Kontroles un reģistrācijas neesība varētu jo īpaši ietekmēt dalībvalstis, kurās jau pastāv ūdens trūkums, un ūdensobjektus, ar kuriem ir ūdens daudzuma problēmas.

Dalībvalstis kā vienu no svarīgākajiem noslodžu veidiem lielākajā daļā UBA ir identificējušas **lauksaimniecības** ietekmi, kas rada iespējamu stāvokļa pasliktināšanās vai vides mērķu nesasniegšanas risku un izpaužas gan kā pārmērīga ieguve, gan kā piesārņojums no difūziem avotiem Pamatpasākumi[16] parasti ir ieviesti. Pusē gadījumu nav veikts *ex ante* novērtējums par to, cik lielā mērā veiktie pasākumi būs pietiekami, lai mazinātu atpalicību no laba stāvokļa. Daudz kas būs atkarīgs arī no brīvprātīgo pasākumu ietekmes, bieži — saistībā ar kopējo lauksaimniecības politiku (KLP). Komisijas priekšlikumos par jauno KLP ir noteiktas obligātas prasības[17] lauksaimniekiem ar mērķi palielināt vides mērķu vērienīgumu. Turklāt intervences stratēģijā, ko dalībvalstis definējušas savos KLP stratēģiskajos plānos, ir jāņem vērā UBAP identificētās vajadzības un jāveicina ŪPD mērķu sasniegšana. Ja nepieciešams, dalībvalstīm būs papildus jānodrošina ūdens aizsardzības pasākumu atbalsts, tālab izmantojot dažādas brīvprātīgas shēmas[18].

Kopumā ir ieviesti arī pamatpasākumi rīcībai attiecībā uz noslodzēm, **ko nerada lauksaimniecības nozare**, bet gan, piemēram, rūpniecība vai enerģijas ražošana. Lielākajā daļa gadījumu ir īpaši pasākumi cīņai ar piesārņotājiem, kuri rada ķīmiskā vai ekoloģiskā stāvokļa nepilnības, piemēram, pasākumi, lai samazinātu vai apturētu konkrētu piesārņotāju nonākšanu ūdenī. Tomēr ir nepieciešams lielāks progress.

Attiecībā uz esošiem ūdensobjektu pārveidojumiem vairums dalībvalstu ir ziņojušas par pasākumiem (zivju ceļiem, struktūru novākšanu utt.), kuru mērķis ir samazināt būtiskas **hidromorfoloģiskās noslodzes** radīto negatīvo ietekmi uz vidi. Arī saikne starp pasākumiem,

[15] Nākamie starpposma ziņojumi par plānoto PP īstenošanu Komisijai jāsaņem līdz 2018. gada 22. decembrim.

[16] Katrā UBA ir jāizveido PP, lai risinātu identificētās būtiskās problēmas un ļautu sasniegt 4. pantā paredzētos mērķus. PP ir jāiekļauj vismaz pamatpasākumi un – ja tas nepieciešams mērķu sasniegšanai – papildpasākumi.

[17] Jo īpaši jaunā likumiskā prasība Nr. 1 saistībā ar Direktīvu 2000/60/EK: 11. panta 3. punkta e) apakšpunkts un 11. panta 3. punkta h) apakšpunkts attiecībā uz obligātajām prasībām kontrolēt fosfātu radītā piesārņojuma difūzos avotus, *SMR* 2 par Nitrātu direktīvas saistībām, LLVA 2 par pienācīgu mitrāju un kūdrāju aizsardzību, LLVA 4 par buferjoslām, LLVA 5 par saimniecību ilgtspējas instrumenta "Barības vielas" izmantošanu un LLVA 7 par kailas zemes nepieļaujamību visjutīgākajā periodā.
LLVA: labs lauksaimniecības un vides stāvoklis https://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/cross-compliance_en.

[18] Dalībvalstīm būs jāierosina atbalsts brīvprātīgām lauksaimnieku ekoshēmām, lai KLP pirmā pīlāra ietvaros tiktu īstenota klimatam un videi labvēlīga lauksaimniecības prakse. Turklāt arī turpmāk obligāts būs atbalsts brīvprātīgām agrovides saistībām saskaņā ar otro pīlāru.

noslodzēm un ūdens izmantošanu vai ekonomikas sektoriem ir skaidrāka. Ir labāk jādefinē un jāīsteno minimālās ekoloģiskās plūsmas, kā arī jānodrošina pienācīga sanešu pārvaldība.

Vairākas dalībvalstis ir atjauninājušas savu **ūdens cenu noteikšanas** politiku, tā pildot *ex ante* nosacījumus attiecībā uz ūdeni saskaņā ar Eiropas strukturālo un investīciju fondu Kopīgo noteikumu regulu 2014.–2020. gada laikposmam. Ir veikti pasākumi attiecībā uz ūdens pakalpojumu definēšanu, finansiālo izmaksu aprēķināšanu, mērīšanu, **ekonomiskās analīzes** veikšanu, kā arī vides un resursu izmaksu ievērošanu ūdens pakalpojumu izmaksu atgūšanas summu aprēķināšanā. Tomēr joprojām pastāv būtiskas nepilnības šo uzlaboto ekonomiskās analīzes elementu pārvēršanā konkrētos pasākumos, kā arī harmonizētākas pieejas panākšanā attiecībā uz vides un resursu izmaksu aplēšanu un integrēšanu. Lai sasniegtu Ūdens pamatdirektīvas mērķus, ir svarīgi palielināt investīcijas. Turpmāks progress pasākumu programmas ekonomiskajā pamatošanā ievērojami atvieglotu ar ūdeni saistītu lēmumu pieņemšanu un investīcijas.

Saistībā ar **aizsargājamajām dzeramā ūdens teritorijām** un **aizsargājamajām dabas teritorijām** ir sasniegts maz. 1998. gada Dzeramā ūdens direktīvas izvērtējumā tika vērtēta tās saskaņotība ar ŪPD un identificēta trūkstošā saikne saistībā ar dzeramā ūdens resursu aizsardzību. Tāpēc 2018. gada priekšlikumā Dzeramā ūdens direktīvas pārstrādāšanai ir ieviesta uz risku balstīta pieeja "no ieguves līdz krānam", vienlaikus veicinot labāku saziņu starp dalībvalstu iestādēm un ūdens piegādātājiem, lai nodrošinātu pilnu pārvaldības ciklu. Priekšlikuma mērķis ir uzlabot abu direktīvu saskaņotību un nodrošināt, ka tiek piemērots princips "piesārņotājs maksā" un piesardzības princips.

Par lielu daļu aizsargājamo teritoriju trūkst zināšanu, piemēram, par stāvokli un noslodzēm, kā arī nav noteikti mērķi. Par monitoringu, kas īpaši vērsts uz aizsargājamām teritorijām, arī tādām, kurās mīt gliemji un vēžveidīgie, ziņots skopi un dažos gadījumos nav ziņots nemaz.

Aptuveni pusē dalībvalstu **sausuma periodi** tika uzskatīti par ūdens resursu apsaimniekošanā nozīmīgu aspektu. Viens no svarīgākajiem pasākumiem sausuma periodu ietekmes mazināšanai ir sausuma periodu pārvaldības plāns, bet tas nebija ticis pieņemts visos attiecīgajos UBA.

Dalībvalstīm trešajos UBAP būtu:

- jāturpina uzlabot ieinteresēto personu iesaisti ar aktīvu dalību plānošanas procesā un to pienesuma integrēšanu UBAP;

- skaidri jāidentificē laba stāvokļa nepietiekamība attiecībā uz atsevišķiem noslodžu veidiem un ūdensobjektiem, jāizstrādā, jāfinansē un jāīsteno mērķtiecīgas PP tās novēršanai;

- jāsamazina atbrīvojumu izmantošana, lai nodrošinātu ŪPD mērķu savlaicīgu sasniegšanu, un jāuzlabo izmantotā pamatojuma pārredzamība;
- jānodrošina, ka pienācīgi tiek īstenots 9. pants par izmaksu atgūšanu, ieskaitot vides un resursu izmaksu aprēķinus un internalizāciju attiecībā uz visām darbībām, kam ir būtiska ietekme uz ūdensobjektiem, un PP pamatā esošo ekonomisko analīzi.

4.2 Pārrobežu sadarbība Ūdens pamatdirektīvas ietvaros

Attiecībā uz upju baseiniem, kas šķērso valstu robežas, ŪPD paredz dalībvalstu savstarpēju koordināciju un – attiecīgā gadījumā – saprātīgus centienus arī attiecībā uz valstīm, kuras nav ES valstis. Daudzas Eiropas upes, piemēram, Reina un Donava, plūst ārpus ES robežām. Sadarbības līmenis ir atšķirīgs. Parasti pastāv starptautiska vienošanās, bieži – arī starptautiska koordinācijas struktūra, retāk – kopīgs UBAP. ES ir tikai daži baseini, attiecībā uz kuriem nav nekā no minētā.

Kopumā, salīdzinot ar pirmo ciklu, tikušas vēl vairāk formalizētas pārvaldības struktūras, aizvien biežāk izstrādāti starptautiskie UBAP un uzlabota konstatējumu salīdzināmība, kā arī pieeju salīdzināmība, reaģējot uz noslodzēm.

4.3 Jautājumi, ko nevarēja risināt dalībvalsts līmenī

ŪPD 12. panta procedūra jautājumiem, kurus nevar atrisināt dalībvalstu līmenī, tika iedarbināta vienreiz. Dānija 2016. gadā uzsvēra, ka, lai sasniegtu ŪPD mērķus, citām dalībvalstīm ir jārīkojas, lai samazinātu slāpekļa radīto slodzi kopīgajos ūdensobjektos. Komisija, kuru aicināja iejaukties, uzsvēra, ka par ŪPD mērķu īstenošanu galvenokārt atbild dalībvalstis, un norādīja, ka 3. pantā ir paredzēta koordinācija UBA ietvaros, un tas attiecas arī uz starptautiskajiem UBA. Tā ieteica vispirms izsmelt divpusējās sadarbības iespējas, to vidū Jūras stratēģijas pamatdirektīvā paredzētās iespējas.

PD: PIRMO PRPP KONSTATĒJUMI

5.1. Novērtējums valsts līmenī

Cilvēka izdarītās izvēles gan vēsturiski, gan daudzviet mūsdienās būtiski ietekmē plūdu biežumu un to ietekmi[19], un ir pierādījumi, kas liecina, ka gadu gaitā lielu plūdu skaits ir audzis[20]. Aplēses rada bažas: neveicot pielāgošanās pasākumus (t. i., pieņemot, ka tiks īstenota pašreizējā aizsardzība pret upju plūdiem, kura balstās uz aprēķinu, ka plūdi notiek reizi 100 gados), sagaidāms, ka ES zaudējumi, kurus izraisīs klimata pārmaiņas un sociālekonomiskās pārmaiņas, līdz 2020. gadam pieaugs no 6,9 miljardiem EUR gadā līdz 20,4 miljardiem EUR gadā, līdz 2050. gadam pieaugs līdz 45,9 miljardiem EUR gadā un līdz 2080. gadam pieaugs līdz 97,9 miljardiem EUR gadā[21]. Tādēļ ir loģiski, ka 27 no 28 dalībvalstīm savos valsts riska novērtējumos kā būtisku risku ir iekļāvušas plūdus[22].

PRPP kā iespējamo plūdu radīto nelabvēlīgo seku mazināšanā izmantots pārvaldības līdzeklis bija trešais solis ar PD ieviestajā plūdu riska pārvaldības cikliskajā pieejā. Iepriekš dalībvalstis gatavoja provizorisko plūdu riska novērtējumu[23] (2011. gadā) un plūdu apdraudējuma un riska kartes (2013. gadā).

---

[19] Gan materiālu vērtību izvietošana palienēs vai tuvu krastam, gan ūdensaizturošu virsmu samazināšanās, gan dažādas intervences ūdensobjektos vai to apkārtnē, gan cilvēka izraisītas klimata pārmaiņas veicina plūdu gadījumu varbūtības un nelabvēlīgās ietekmes pieaugumu.

[20] *Zbigniew W. Kundzewicz, Iwona Pińskwar, G. Robert Brakenridge* (2012): *Large floods in Europe*, 1985–2009, *Hydrological Sciences Journal*.

[21] *Rojas et al.* (2013) *Climate change and river floods in the EU: Socio-economic consequences and the costs and benefits of adaptation*, *Global Environmental Change* 23, 1737.–1751. lpp., pieejams: http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959378013001416#.

[22] Komisijas dienestu darba dokuments "Pārskats par dabas un cilvēku izraisītu katastrofu riskiem, ar kuriem Eiropas Savienība var saskarties", SWD(2017) 176 final; https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/285d038f-b543-11e7-837e-01aa75ed71a1/language-en.

[23] ES ir gandrīz 8000 potenciāli nozīmīga plūdu riska teritorijas (PNPRT).

No pilnīguma viedokļa gandrīz visas dalībvalstis savos PRPP ir paziņojušas provizoriskā plūdu riska novērtējuma secinājumus, kā arī iekļāvušas plūdu apdraudējuma un riska kartes. Visas dalībvalstis ir noteikušas plūdu riska pārvaldības mērķus, un 20 no 26 novērtētajām dalībvalstīm tie ir noteikti valsts līmenī vai valsts līmeņa mērķus piemērojot reģionālajiem vai vietējiem apstākļiem. Dažas ir noteikušas nedaudzus plaši formulētus mērķus, savukārt citas — lielāku skaitu detalizētāku mērķu. Visas dalībvalstis ir iekļāvušas pasākumus šo mērķu sasniegšanai. Tomēr ne visi pasākumi ir pietiekami izvērsti, lai varētu veikt īstenošanas pārraudzību, un ne visi pasākumi ir skaidri saistīti ar mērķiem; šīs nepilnības kopā varētu radīt grūtības otrajā ciklā (2016.–2021. gads), kad dalībvalstīm būs jāvērtē sasniegtais.

Pasākumu skaits pa dalībvalstīm būtiski atšķiras — no dažiem atsevišķiem pasākumiem līdz tūkstošiem pasākumu grupu. Aptuveni 50 % pasākumu ir saistīti ar profilaksi un gatavību, aptuveni 40 % – ar aizsardzību pret plūdu izraisītu kaitējumu, pārējie 10 % – ar atveseļošanu. Saistībā ar pasīvas aizsardzības pasākumiem[24] visos vērtētajos PRPP ir minēta telpiskā plānošana. Visas 26 novērtētās dalībvalstis dažos vai visos PRPP ietver uz dabu balstītus risinājumus kā projektus vai sagatavošanas pētījumus. Lai gan PD nav minēts plūdu riska apdrošināšanas segums, vairāk nekā pusē izvērtēto PRPP ir minēti vismaz daži saistītie pasākumi, ieskaitot informētības uzlabošanu.

Visas dalībvalstis ziņojušas par pasākumu prioritāšu noteikšanu vai iesniegušas to īstenošanas grafiku. Pārskatāmības labad var minēt, ka apmēram 10 % paziņoto pasākumu bija ar kritisku, 60 % – ļoti augstu vai augstu, 20 % – vidēju, bet pārējie – ar zemu prioritāti. 19 no 26 novērtētajām dalībvalstīm ir veikušas pasākumu izmaksu un ieguvumu analīzi. Gandrīz visām ir izstrādāta valsts pieeja[25]. Mazāks skaits dalībvalstu (11) visās novērtētajās pārvaldības vienībās (PV)[26] izmantojušas izmaksu un ieguvumu analīzi. 21 no 26 dalībvalstīm tieši minējusi koordināciju ar ŪPD 4. panta vides mērķiem visās vai vismaz dažās PV.

Apmēram puse no izvērtētajām dalībvalstīm ir nodrošinājušas plūdu izmaksu aplēšu pieejamību, lai gan daudzos gadījumos tās neaptver visus PRPP vai pasākumus. 23 no 26 dalībvalstīm lielākajā daļā PRPP identificējušas finansējuma avotus, tomēr daudzos gadījumos tie attiecas uz iespējamiem finansēšanas mehānismiem plašākā nozīmē, piemēram, uz Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem.

Ir izmantoti daudzveidīgi kanāli, lai apspriestos ar sabiedrību un ieinteresētajām personām, un kopumā pirmo PRPP izstrādē ticis iesaistīts plašs ieinteresēto personu loks, tomēr ne vienmēr ir skaidrs, kā to pienesums ietekmējis PRPP, kuri tikuši pieņemti dažādos pārvaldes līmeņos un izmantojot dažādus aktus.

Dalībvalstīm otrajos PRPP būtu:

- skaidri jāsasaista pasākumu īstenošana un mērķu sasniegšana, lai varētu izvērtēt progresu, sākot ar otro ciklu;

- jāidentificē konkrēti finansējuma avoti, lai nodrošinātu pasākumu īstenošanu.

[24] Pasākumi, kas neietver inženiertehniskās būves.

[25] Eiropas Komisija 2017. gada novembrī ierosināja stiprināt ES civilās aizsardzības mehānismu un mudināja uz stingrāku Eiropas kolektīvo reaģēšanu, izveidojot resursu rezerves ("*rescEU*") papildus valstu resursiem, kā arī uzlabojot katastrofu novēršanu un gatavību mehānisma dalībvalstīs (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6766_lv.htm).

[26] PV lielākajā daļā dalībvalstu sakrīt ar upju baseinu apgabaliem ŪPD izpratnē. Dalībvalstis PD īstenošanai ir noteikušas pavisam 196 PV.

5.2. Klimata pārmaiņu ietekme

Arvien vairāk pierādījumu liecina, ka klimata pārmaiņas būtiski ietekmēs plūdu rašanos un apmēru daudzviet Eiropā[27]. Provizoriskā plūdu riska novērtējuma, kā arī plūdu apdraudējuma un riska karšu posmā klimata pārmaiņas vērtējusi vairāk nekā puse dalībvalstu. No izvērtētajiem PRPP un dalībvalstu ziņojumiem redzams, ka 24 no 26 dalībvalstīm apsvērušas vismaz dažus aspektus, bet 10 – sniegušas pierādījumus par klimata pārmaiņu ietekmes apsvēršanu. 14 dalībvalstis savos UBAP apspriedušas nākotnes klimata scenārijus dažādos laikposmos (aptuveni pusē valstu laikposms ir līdz 2050. gadam, tāpat aptuveni pusē — līdz 2100. gadam). Mazāk nekā puse minējusi valstu pielāgošanās stratēģijas, ko dalībvalstis izstrādājušas saskaņā ar stratēģiju par pielāgošanos klimata pārmaiņām ES. Aptuveni ceturtajā daļā dalībvalstu visos izvērtētajos PRPP ir atsauces uz šīm valstu stratēģijām; vēl vairākās dalībvalstīs šādas atsauces ir dažos, bet ne visos izvērtētajos PRPP.

Dalībvalstīm otrajos PRPP būtu:

- saskaņā ar PD 14. pantu jāņem vērā klimata pārmaiņu iespējamā ietekme uz plūdu biežumu un attiecīgi jāpielāgo pasākumi, pienācīgi izmantojot ES modelēšanas rīkus, piemēram, ar *Copernicus* klimata pārmaiņu uzraudzības pakalpojuma[28] starpniecību pieejamos rīkus;

- jāizvērtē valstu klimata pārmaiņu stratēģijas un jāveic saskaņošana ar tajās iekļautajiem pasākumiem.

5.3. Pārrobežu sadarbība saskaņā ar PD

Saskaņā ar PD dalībvalstīm ir savstarpējas koordinācijas pienākums attiecībā uz pārrobežu upju baseiniem, kā arī koordinācijas pienākums ar trešām valstīm. Tur, kur ir izveidotas koordinācijas struktūras, starptautiskā plūdu riska pārvaldības plāna (SPRPP) izstrāde nenovēršami novedusi pie kopējiem plūdu riska pārvaldības plāniem un gandrīz visos gadījumos – pie vairāku koordinētu pasākumu noteikšanas. Dažos baseinos, piemēram, Donavas, Reinas, Elbas un Oderas baseinā, attiecībā uz kuriem ir izveidota upes komisija, ir notikusi plaša sabiedriskā apspriešana; klimata pārmaiņu izvērtēšana baseina līmenī ir attīstītāka gadījumos, kad upes komisijai ir uzdots veikt koordinēšanu.

Otrajā ciklā dalībvalstīm ar pārrobežu upju baseiniem būtu:

- jāturpina izstrādāt vienotu pieeju, baseina mērogā ņemot vērā to, kāda augšupēja un lejupēja ietekme piemīt plūdu riska mazināšanas pasākumiem, kuri netiek īstenoti valstu robežu tuvumā, un jāpaplašina starptautiskās sabiedriskās apspriešanas prakse.

6. SECINĀJUMI

Kopumā, salīdzinot ar iepriekšējo ciklu, ir būtiski uzlabojušās zināšanas un ziņošana par Ūdens pamatdirektīvu. Lielāks skaits dalībvalstu iesniegušas ziņojumus savlaicīgi, ar aptverošāku, būtiskāku un uzticamāku informāciju.

[27] Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes 2018. gada oktobra ziņojumā ir minēts, ka saskaņā ar prognozēm plūdu līmenis pie 1,5° C globālās sasilšanas būs ievērojami zemāks nekā pie 2° C, lai gan paredzamās izmaiņas dažādos reģionos rada atšķirīgus riskus (http://www.ipcc.ch/report/sr15/).

[28] https://climate.copernicus.eu/.

Tiek ziņots, ka atbilstība Ūdens pamatdirektīvas mērķiem pakāpeniski palielinās. Lai gan vairākās dalībvalstīs veikti labi rīcībpolitikas pasākumi un investēts arī finansiāli, daudzos upju baseinos ūdens kvalitātes uzlabojumi vēl joprojām prasīs zināmu laiku. Lai gan liela daļa gruntsūdeņu objektu ir sasnieguši labu stāvokli, šādā stāvoklī atrodas mazāk nekā puse virszemes ūdensobjektu, kaut arī vairāku pamatā esošo atsevišķo kvalitātes elementu un vielu tendences ir pozitīvākas.

Lai pilnībā sasniegtu Ūdens pamatdirektīvas un ar to saistīto direktīvu mērķus, vēl jāpaveic daudz, un lielākais darbs ir dalībvalstīm. Dalībvalstis būs ieguvējas no visu attiecīgo tirgus un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju ciešākas iesaistīšanās, lai nodrošinātu principa "piesārņotājs maksā" labāku piemērošanu. Šie īstenošanas centieni arī turpmāk tiks atbalstīti no ES līdzekļiem, arī finansējot pētniecību un inovāciju, kā arī centienus[29] izveidot ūdens apsaimniekošanas digitālo vienoto tirgu[30]. Šobrīd šķiet, ka ceļš uz pilnīgu atbilstību ŪPD mērķiem līdz 2027. gadam, pēc kura atbrīvojumu iespējas būs ierobežotas, ir ļoti problemātisks. Ziņojumi liecina: lai gan līdz 2021. gadam tiks veikti papildu pasākumi, vēl daudz citu pasākumu būs vajadzīgs arī pēc 2021. gada.

Ir veikti ļoti svarīgi pasākumi saistībā ar Plūdu direktīvu. Lai gan šie ir tikai pirmie PRPP, skaidri redzams, ka visas dalībvalstis ir principiāli aptvērušas plūdu riska pārvaldības jēdzienu, kaut arī tā praktiskais izvērsums ir atšķirīgs. Lai sasniegtu Plūdu direktīvas galveno mērķi – samazināt ievērojamu plūdu iespējamās negatīvās sekas –, turpmākajos ciklos dalībvalstu centieniem jābūt neatslābstošiem.

Komisija attiecīgajos gadījumos veiks turpmākas darbības attiecībā uz dalībvalstīm saistībā ar šajā ziņojumā un tam pievienotajos dokumentos ietvertajiem ieteikumiem, lai panāktu Ūdens pamatdirektīvas un Plūdu direktīvas prasību labāku īstenošanu. Tiks arī aktīvāk panākta juridisko saistību (piemēram, no Nitrātu un Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvām izrietošo saistību) izpilde attiecībā uz galvenajām noslodzēm, kam pakļauta ūdens vide.

Papildus darba turpināšanai ar dalībvalstīm Komisija vēl vairāk iesaistīs iedzīvotājus un visas attiecīgās ieinteresētās personas, lai veicinātu atbilstību, tostarp ar vides politikas īstenošanas pārskatu starpniecību. Ziņošana iespēju robežās tiks vēl vairāk racionalizēta un vienkāršota. Tiks pievērsta uzmanība jaunām potenciāli problemātiskām piesārņojošām vielām, piemēram, mikroplastmasai un zālēm.

Šis ziņojums tiks izmantots patlaban notiekošajā ES ūdens jomas tiesību aktu atbilstības pārbaudē un Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas izvērtējumā. Ziņojums turklāt palīdz vērtēt ES septītās vides rīcības programmas un 2030. gada globālās ilgtspējīgas attīstības programmas mērķu sasniegšanā gūto progresu.

Klimata pārmaiņas Eiropas ūdensobjektus ietekmē arvien vairāk. Atbilstība ES tiesību aktiem ūdens jomā jau tagad palīdz pārvaldīt klimata pārmaiņu sekas, esot gatavībā uz lielāku skaitu sausuma periodu un plūdu. ES ūdens politika spēj ievērojami mazināt klimata pārmaiņu ietekmi, bet, lai tā notiktu, ir izlēmīgi jārīkojas jau tagad.

[29] Attiecīgie projekti, kuros izstrādā tādus risinājumus kā lēmumu pieņemšanas atbalsta sistēmas ūdens kvalitātes un kvantitātes mērīšanai, ūdens resursu informācijas sistēmu sadarbspēja ES un valsts līmenī, kā arī ūdens resursu apsaimniekošanas efektivitāte, ir pārstāvēti *ICT4Water* kopā: https://www.ict4water.eu/.

[30] Aprakstīts Ūdens pakalpojumu digitālā vienotā tirgus rīcības plānā: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/ict4wateractionplan2018.pdf.